

Pieter Arts van Stichting Stolpersteine Lochem bij het kruispunt waar donderdag de gedenkplaat voor Elly Sanders officieel wordt onthuld. Sanders zat in 1942 en 1943 ondergedoken op boerderij De Boskamp. © Arjan Gotink

Onderduiker Elly (10) krijgt aparte gedenksteen in Barchem: ‘Zodat mensen zien wat voor drama zich hier heeft voltrokken’

Door Judah Bolink 04-10-22, De Stentor

Ze had vriendinnen, speelde buiten en ging naar school. Iedereen in het dorp wist dat ze Joods was, maar niemand sprak erover. Want: Elly Sanders zat in Barchem ondergedoken. Verstoep voor de Duitsers. Ver weg van haar ouders, broertje en zusje. Nu, 79 jaar nadat ze de dood vond in Auschwitz, krijgt ze een speciale gedenksteen. „Ze werd in het gezin opgenomen als ware het hun dochter.”

Pieter Arts, voorzitter van Stichting Stolpersteine Lochem, wijst naar de boerderij achter hem. Van de weg af niet te zien. Een zandpad leidt naar het woonadres: Vordenseweg 17, Barchem. Boerderij De Boskamp.

Eigen kind

„Hier woonde Johan Eggink”, zegt hij. „Hij was boer en bood in 1942 onderdak aan Eline Sanders uit Haarlem, roepnaam Elly. Ze was van Joodse komaf en mocht bij de familie Eggink onderduiken. Haar zus en broer, Marleentje en Bertje, gingen naar een ander onderduikadres, in Sliedrecht. Het gezin Eggink heeft voor Elly gezorgd alsof het hun eigen kind was.”

Elly haar ouders, David en Clara Sanders, die bekeerd waren tot het protestantse geloof, verhuisden datzelfde jaar naar Amsterdam, waar ze (zonder een ster te dragen!) probeerden een normaal leven te leiden, onder een andere naam.

In het dorp wist men dat Elly Joods was. Maar niemand heeft haar verraden

Struikelen

De Lochemse stichting zou eigenlijk een Stolperstein voor het onderduikadres in Barchem willen leggen. Dat is Duits voor struikelsteen. Struikelstenen zijn kleine goudkleurige ‘monumentjes’ die herinneren aan oorlogsslachtoffers en hun laatste woonadres. Ze laten voorbijgangers bijna letterlijk struikelen over de geschiedenis.

Bertje, Elly en Marleentje Sanders. © Archief

„We hebben over Elly een meningsverschil met de overkoepelende Stichting Stolpersteine”, zegt Arts. „Elly zou hier volgens de overkoepelende stichting niet vrijelijk hebben gewoond. Bovendien is al voor haar een Stolpersteine gelegd in Sliedrecht, waar haar broertje en zusje waren ondergedoken. Maar wij willen mensen laten zien dat ook hier een drama zich heeft voltrokken.”

Daarom heeft de stichting bij wijze van uitzondering een aparte gedenkplaat laten maken, die aanstaande donderdag wordt onthuld. „Die gedenkplaat komt hier bij het kruispunt te liggen”, zegt Arts. „Aan het begin van het zandpad richting de boerderij, zodat zoveel mogelijk passanten het kunnen zien.”

Onderscheiding

Elly belandde in 1942 in Barchem. „Ze heeft hier twee jaar lang in relatieve vrijheid kunnen leven”, zegt Arts. „Ze ging bijvoorbeeld gewoon naar school in buurtschap de Wildenborch, samen met Ineke, de kleindochter van de boer, die ongeveer even oud was. Ze speelde met andere kinderen en werd in het gezin opgenomen als ware het hun dochter.”

Voor Johan Eggink, een diepgelovige boer uit Barchem, was het vanzelfsprekend dat hij de 10-jarige Elly Sanders een onderduikadres verschafte. © Familiearchief Eggink

Voor die zorg kreeg het echtpaar Johan en Berendina Eggink tientallen jaren later postuum de Yad Vashem onderscheiding uitgereikt. Dat is de hoogste Israëliësche onderscheiding voor niet-Joden die tijdens de Tweede Wereldoorlog met gevaar voor eigen leven Joden hebben geholpen te overleven. Arts: „In het dorp wist men dat Elly Joods was. Maar niemand heeft haar verraden.”

Dat betekende niet dat ze niet opviel. Zelfs niet in het grote gezin (elf kinderen) van de Egginks. Elly sprak immers ‘Hollands’ en had een wat donkerder (dus waarschijnlijk Joods) uiterlijk. Maar in de omgeving zaten destijds veel meer onderduikers. Niemand die zich daar druk over maakte. Ze waren er gewoon en je sprak er niet over.

Een tragische ondergang van een familie. Wij vinden het belangrijk dat deze verhalen verteld blijven worden. Daarom deze plaat

Dat Elly alsnog werd opgepakt, kwam doordat een premiejager van de *Colonne Henneicke* - officieel de *Hausraterfassungsstelle*, die jacht maakte op Joodse onderduikers - haar ouders David en Clara herkende op straat. Dat gebeurde eind augustus 1943 in Amsterdam.

Boerderij De Boskamp in Barchem, vlak bij Vorden. De familie Eggink verkocht de boerderij jaren geleden. © Arjan Gotink

Gemarteld

Vader David werd urenlang gemarteld en gaf uiteindelijk het onderduikadres van zijn kinderen prijs. Een dag later arriveerden twee leden van de *Colonne Henneicke* in Barchem. Johan Eggink probeerde de mannen nog te overtuigen om Elly niet mee te nemen. Ze mochten zelfs in Barchem blijven slapen, omdat ze 's avonds niet meer per trein terug konden.

Eggink heeft volgens de overlevering alles uit de kast getrokken om de Jodenjagers te overtuigen. Het bleek tevergeefs: de volgende dag keerden zij met Elly terug naar Amsterdam. De Egginks werden echter niet aangegeven bij de Duitse autoriteiten.

Op 7 september 1943 is het hele gezin Sanders naar Kamp Westerbork getransporteerd en van daaruit naar het vernietigingskamp Auschwitz afgevoerd. Hier werden zij op 10 september 1943 vermoord. Elly was 10, Marleentje 8 en Bertje slechts 4 jaar oud.

Pieter Arts: „Een tragische ondergang van een familie. Wij vinden het belangrijk dat deze verhalen verteld blijven worden. Daarom deze plaat.”

De gedenkplaat die officieel werd onthuld langs de Vordenseweg in Barchem. © Arjan Gotink